

Mladinska delinkvenca v razmerah industrializacije in urbanizacije

Dr. Alenka Selih

znanstvena sodelavka inštituta za kriminologijo pri pravni fakulteti v Ljubljani

Povzetek

Članek govori o socioloških implikacijah industrializacije in urbanizacije ter o vplivu družbenih sprememb, ki jih prinašata s seboj oba pojava kot posebni sociološki kategoriji. Avtorica posebno poudarja tiste značilnosti obeh pojavov, ki lahko imajo kakšen vpliv na porajanje negativnih pojavov kot je npr. mladinska delinkvenca, zlasti pa se ustavlja ob vprašanju, kako pogoji urbanizacije vplivajo na posameznika v urbani situaciji. Posebej se ustavlja ob vprašanju, kakšne posledice obeh pojavov lahko pričakujemo pri nas v Sloveniji ter podaja nekaj podatkov o spremembah v urbaniziranosti tega področja v zadnjih letih. Na to pa veže posledice, ki za skupine oz. posameznike izhajajo prav iz teh sprememb, ter poudarja, da je treba pojav mladinske delinkvence presojeti prav v okviru teh sprememb.

Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 21, 1970, 1, s. 10—15, Ljubljana, cit. lit. 13.

I. Zadnja leta nas na področju mladinske delinkvence neprestano spremlja pojav, ki nam vzbuja skrb in hkrati skepso: statistični podatki kažejo, da število kaznivih dejanj mladoletnikov in število mladoletnikov, ki so jih izvršili, vztrajno narašča. Medtem ko povzroča takšen razvoj pri nekaterih presenečenje, skorajda bi lahko rekli neke vrste ogorčenje, je bila večina delavcev, ki se ukvarjajo s problemi mladinske delinkvence, nanj bolj ali manj pripravljena.

Porast, ki smo mu priča, ni izjemen pojav, specifičen le za nas in našo družbo. Če se le malo ozremo naokrog, vidimo, da podobni problemi prav tako ali še celo huje kot nas tarejo družbe, ki so bolj razvite od naše; pa tudi v družbah, ki doživljajo podoben razvoj kot mi, mladinska delinkvenca narašča.

Ko prebiramo komentarje o tem, se nam včasih zazdi, da nas je razvoj dogodkov našel nepripravljene in brez pravega sredstva, s katerim bi se jim mogli kolikor toliko uspešno zoperstaviti. Zdi se, kot da smo bili prepričani, da bo naša družba kljub podobnemu industrijskemu razvoju, kot ga doživlja danes večina držav, ostala imuna ali vsaj delno zavarovana proti pojavom te vrste.

V bistvu pa stojimo danes pred vrsto problemov, ki so v bolj ali manj izraziti obliki in intenziteti skorajda vsakokratni spremljevalec

UDC 343.915:338.924:711(497.12)

Juvenile Delinquency in Conditions of Industrialization and Urbanization

by dr. Alenka Selih, Scientific Collaborator, Institute of Criminology, Faculty of Law, Ljubljana

Summary

The article deals with sociological implications of industrialization and urbanization and with the impact of social changes brought along by both processes as sociological categories. The author stresses especially those characteristics of both processes which may have some influence on the existence of socionegative phenomena e. g. juvenile delinquency. She deals with the problem of individual's situation in urban environment. The author tries to find out what could be expected in this respect in Slovenia and gives data on changes in urbanization of this area in the last years. She relates these changes to the consequences arising from them for different groups and individuals and emphasizes that the phenomenon of juvenile delinquency is to be studied in the frame of these very changes.

Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 21, No. 1, p. 10—15, Ljubljana, January—March, 1970, cit. lit. 13.

hitrega industrijskega razvoja in s tem povezane urbanizacije.

Na področju mladinske delinkvence zato najbrž ni le slučaj, da smo se zadnja leta večkrat vprašali, kakšna je mladinska delinkvenca v industrijskih središčih, ali smo in kaj smo storili zato, da bi jo zmanjšali, kdo so tisti, ki povzročajo težave in kakšni vzroki so jih pripeljali do kaznivih dejanj.

S tem smo načeli v bistvu vprašanje, kako se bo razvijala mladinska delinkvenca pri hitrem tempu industrijskega razvoja in kako vplivajo nanjo s tem razvojem povezana urbanizacija in hitre socialne spremembe.

Pri tem gre po eni strani za teoretična vprašanja o spreminjanju nekkih družbenih struktur in vplivu teh sprememb na tako dinamičen pojav kot so kazniva dejanja, ki jih storijo mladoletniki. Po drugi strani pa nam lahko prav ta izhodišča služijo kot osnova za analizo mladinske delinkvence v današnjih razmerah in za načrtovanje smotrnih in premissljenih preventivnih akcij.

V okviru tega članka se želim dotakniti le teoretičnih vidikov vprašanja in menim, da lahko takšna razmišljanja dajejo zagostno osnovo za pripravo konkretne analize in ustreznih kriminalnopolitičnih sklepov.

II. Na industrializacijo smo vajeni gledati predvsem kot na poseben gospodarski proces, ki pomeni razvijanje in razširjanje gospodarske baze, uvajanje mehanizacije v proizvodnji, v naših razmerah pa prestrukturiranje celotnega gospodarstva.¹

Urbanizacija, ki je tesno povezana z industrializacijo, saj le-ta zahteva večjo koncentracijo delovne sile, pa je pojem, ki je bolj zapleten in večstranski. Pogosto ga ocenjujemo le kot nekakšen premik v oblikah naseljenosti prebivalstva, torej predvsem kot poseben demografski pojav. Pozabljamo pa, da ima urbanizacija posebno sociološko vsebino in pomeni tudi sociološki proces, ki zajame velike skupine prebivalstva.

Z demografskega stališča lahko zasledujemo razvoj urbanizacije v različnih oblikah, med njimi pa je mogoče vendarle izluščiti tri, ki so najbrž prevladujoče. Ena izmed bolj redkih oblik, ki pa ima zaradi svoje celovitosti velik sociološki pomen, je nastajanje novih mest.² V Jugoslaviji lahko naštejemo nekaj primerov, ko so nova mesta zrasla navadno sicer ob starem jedru, vendar kot povsem nova samostojna mestna središča. (V Sloveniji sta verjetno najlepši primer za tak način urbanizacije Velenje in Nova Gorica. Velenje je zaradi svojih posebnosti že pritegnilo pozornost sociologov.)

Pogostejša oblika urbanizacije je seveda širjenje že obstoječih mestnih centrov s »satelitskimi naselji« — oblika, ki jo zasledimo v povojni dobi tako rekoč v vseh mestih in ki povzroča nastajanje urbanih centrov s prav specifično podobo.

Končno moramo omeniti še nastajanje novih središč tako, da se nekatere že obstoječe četrti mesta povsem pregrade in nasele z novo skupino prebivalstva. Medtem ko je to pri nas bolj redek pojav, velja opozoriti na spreminjanje slumov ameriških mest v okoliše z višjim stanovanjskim statusom, hkrati pa seveda tudi z drugačno populacijo.

Če smo se pri nas v preteklosti morda zavedali, da pri obeh procesih, ki obstajata v današnji hitro se spreminjajoči družbi, ne gre le za gospodarski in ekonomski, temveč tudi za sociološki pojav, pa prav gotovo nismo bili zmožni, da bi

industrializacijo in urbanizacijo sistematično proučevali s teh posebnih vidikov, ju skušali usmerjati, spremljati in nanju tudi ustrezno delovati.

Danes ni nobenega dvoma več, da pomeni urbanizacija tudi poseben način življenja. Hkrati pa tudi vemo, da obstoja med urbanim in ruralnim načinom življenja, ki ju običajno označujemo kot dva različna pola, vrsta prehodov in vmesnih oblik, pri katerih ponekod prevladujejo še ruralni, drugod pa urbani elementi. Pomembnost takih prehodnih oblik je treba poudariti zlasti v naših razmerah, ko vemo, da se Slovenci še prav posebej nagibamo k takim oblikam naselitve in takšnemu načinu življenja, ki ohranja elemente ruralnega in prevzema elemente urbanega načina življenja.

Če presojamo tedaj urbanizacijo kot posebno sociološko kategorijo v naših razmerah, moramo te značilnosti upoštevati in jih ovrednotiti v skladu s splošnimi tendencami in posledicami urbanizacije nasploh.

V teoriji se skorajda enodušno zatrjuje, da imata industrializacija in urbanizacija neki vpliv na povečanje kriminalitete in mladinske delinkvence v sodobnem svetu. Vendar je treba poudariti, da kljub temu prepričanju raziskave, ki so bile opravljene o medsebojnem vplivanju industrializacije in urbanizacije na ta pojava, niso dale povsem jasnih in nedvoumih rezultatov.³ Vsekakor pa so pokazale, da je urbanizacija takšen proces, ki zmanjšuje zmožnosti posameznika, da bi spoštoval sprejete družbene norme. Morda bi zato lahko bolj utemeljeno rekli, da vplivajo na porajanje mladinske delinkvence (in seveda tudi drugih socialnopatoloških pojavov) sociološke spremembe, ki jih prinašata s seboj industrializacija in urbanizacija.

Urbanizacija kot poseben način življenja je živo nasprotje življenja v ruralnih skupnostih, ki se odlikujejo po majhni mobilnosti, ustaljenosti navad in običajev, po stalnosti veljavnih norm vedenja, po homogenosti članov, ki jih sestavljajo — v zvezi s tem pa se odlikujejo seveda tudi z razmeroma veliko stopnjo medsebojne socialne kontrole. Razvita urbanizacija pomeni v resnici nasprotni pol vseh teh značilnosti; pomeni veliko mobilnost, hitre socialne spremembe, ki prinašajo s seboj hitro spreminjanje družbenih navad, spreminjanje norm vedenja; urbane skup-

¹ Prim. Karl O. Christiansen, *Industrialization and Urbanization, in relation to Crime and juvenile Delinquency*, *Internat. Rev. of Crim. Pol.* 1960, št. 6, str. 4.

² Prim. Jacques Selosse, *Introduction à l'étude de la criminalité dans les milieux urbains à l'industrialisation rapide*, *Annales de Vaucresson*, 1967, str. 40—41.

³ Marshall Clinard, *The Relation of Urbanization and Urbanism to Criminal Behaviour* v zbirki *Contributions to Urban Sociology*, edited by Burgess and Bogue, Chicago, 1964, str. 541 i. n.

nosti so po svoji sestavi nujno heterogene, njeni člani živijo neke vrste neosebno, anonimno življenje — kar vse ima za posledico majhno stopnjo družbene kontrole, ki ji poleg tega marsikateri član takšne skupnosti odreka sploh kakršnokoli veljavnost.

Kriminologi in sociologi so se teh stranskih procesov v urbanizaciji začeli zavedati relativno pozno, če pomislimo, da je bila prva in pogosto citirana študija s tega področja opravljena v ZDA v začetku 30-tih let.⁴ Odtlej dalje je bilo vprašanje hitrega industrijskega razvoja in z njim povezane urbanizacije pogosto predmet raziskav in mednarodnih sestankov ter konferenc. To velja zlasti za čas po drugi svetovni vojni, ko sta si kriminologija in sociologija zagotovili trdno mesto tudi v Evropi in najdemo vrste takih raziskav tudi na območjih, ki so nam po svojem kulturnem krogu in zgodovinskem razvoju bližja.

Toda to, kar pri proučevanju vpliva urbanizacije na kriminaliteto in mladinsko delinkvenco v resnici potrebujemo, ni le podrobna analiza položaja, kakršen je danes v velikih, pa tudi manjših urbanih središčih. Doslej ni bilo mnogo storjenega za to, da bi se našla sredstva in načini, kako nadomestiti v takšnih centrih tisto »skupnost«, ki je značilna za manjše ruralne naselbine in ki nam v bistvu ponazarja vse dobre strani življenja v takšnih naselitvenih oblikah. Pri iskanju načinov, kako ustvariti med ljudmi mestnih četrti občutek, da ne samo »prebivajo«, temveč v resnici »žive« v nekem okolju, so nekateri raziskovalci skušali najti takšne modele, ki bi pri ljudeh zbudili zavest, da tej skupnosti pripadajo, da imajo z njo skupne interese, da obstoje na tem ožjem okolišu skupni problemi, ob katerih naj bi začutili pripravljenost, da pri njihovem reševanju aktivno sodelujejo.⁵

III. Oba procesa — industrializacija in urbanizacija — tako tipična za sodobno razvijajočo se in dinamično družbo, povzročata posledice, ki so sociološke narave, te pa ob pogojih medsebojne povezanosti in odvisnosti ponovno povzročajo pri posameznikih psihološke učinke, ki delujejo na njihovo vedenje in ravnanje.

Ena od posledic hitre urbanizacije je gotovo nastajanje in obstoj mestnih okolišev z nižjim

⁴ Clifford R. Shaw and others, *Delinquency Areas*, Chicago, 1929; Clifford R. Shaw and D. Mc Kay, *Juvenile Delinquency and Urban Areas*, Chicago, 1942.

⁵ Prim. Marshall Clinard, *The Organization of Urban Community Development Services in Prevention of Crime and Juvenile Delinquency*, *Internat. Rev. of Crim. Pol.* 1962, št. 19, st. 6.

splošnim in stanovanjskim standardom. Ti okoliši so praviloma obremenjeni z večjim deležem socialnopatoloških pojavov in v njih najdemo najčešče pravkar došle priseljence. Novo urbano prebivalstvo, potisnjeno na spodnji rob socialne in družbene lestvice, pa je prišlo v mesto z željo po povečanju svojega osebnega standarda in pogosto z željo, da bi se povzpelo v višji sloj. Med dejanskim omejenim položajem, visokimi aspiracijami in nemožnostjo njihove uresničitve se znajde velik del na novo priseljenega prebivalstva v vsa večja mestna središča. To pa priseljence vodi v osamljenost in v tem stanju iščejo vezi s sebi enakimi.⁶

Z novimi mestnimi prebivalci je povezano tudi vprašanje njihove poklicne strukture. V razmere, kjer vlada v gospodarstvu precejšnja kompetitivnost in so zahteve po višji izobrazbi in ožji specializaciji iz dneva dan večje, prihajajo ljudje, ki imajo praviloma le majhno izobrazbo in so pripravljene le na manj kvalificirana ali sploh nekvalificirana dela ter pogosto niso ne objektivno ne subjektivno zmožni zadostiti zahtevam razvite industrijske družbe po kvalificiranih in ozko specializiranih kadrih v gospodarstvu.⁷

Ker sta ruralni in urbani način življenja po svojem bistvu tako različna, moramo posebej poudariti hitri in nenadni prehod iz enega načina življenja v drugi. Pri hitri urbanizaciji prihajajo cele skupine ljudi ne le v novo fizično okolje, temveč v okolje, kjer so norme vedenja in vrednotenja različna od onih, ki so jih bili prej sprejeli za svoje.

Medtem ko se ne morejo odpovedati — vsaj ne nenadoma — normam in nazorom, ki so jih bili vajeni sprejemati kot veljavne in normalne, prav tako ne morejo sprejeti norm in nazorov, ki so jih zatekli v novem okolju. V zvezi s takim stanjem sodobni sociologi pogosto govore o anomiji kot stanju brezpravja, ki lahko privede do očitnega kršenja splošno sprejetih norm.⁸ Do

⁶ Prim. W. H. Nagel, *The criminality in Oss*, *Annales inter. de crim.* 1963, I. str. 169—171; prim. N. Rot, *Psihologija osebnosti*, Ljubljana, 1965, str. 208 i. n.

⁷ V zvezi s tem je zanimiva vest, ki jo je pred kratkim objavil naš tisk, češ da bo Beograd odslej »zaprt« mesto, v katerega bodo omejili zlasti dotok nekvalificiranih delavcev iz »notranjosti«.

⁸ Pojem anomije je po svoji prvi uveljavitvi pri E. Durkheimu dobil nov pomen in širšo interpretacijo pri ameriškem sociologu R. Mertonu. — Prim. D. Mirković, *Teorijski aspekti devijantnosti*, *Sociologija*, 1969, št. 2, str. 225 in Denis Szabo, *Urbanisierung und Kriminalität* v zbirki F. Sack—R. König, *Kriminalsoziologie*, Frankfurt A. M. 1968, str. 117.

tega stanja pa pride — po mnenju enega izmed zastopnikov tega stališča — zaradi neskladja med cilji, ki si jih družba in posamezniki v njej postavljajo ter možnostmi, da bi jih dosegli po družbeno priznani poti. Szabo npr. meni, da vplivajo socialni in kulturni faktorji sodobnega sveta v takšni meri na osebnost posameznika, da je le-ta pod stalnim pritiskom, tako da nima druge možnosti kot ravnati deviantno.⁹

Poleg teh okoliščin je treba med faktorji, ki pogojujejo urbano okolje in položaj posameznika v njem, omeniti še spremembe, ki so nastale in še vedno nastajajo v družini. V razmerah urbanega življenja se je le-ta spremenila iz relativno velike in trdno povezane skupnosti v majhno celico, katere vloga je postala povsem drugačna. Družina ne zagotavlja danes več eksistenčnega obstoja niti ni več pglavilni faktor pri oblikovanju otrokove oziroma mladoletnikove osebnosti. Z izrazom »atomizirana« družina želimo običajno označiti njeno sicer pomembno, a vendarle le fragmentarno vlogo v sodobni družbi.

Končno velja omeniti še majhno povezanost mestnega prebivalstva v nasprotju z relativno veliko kohezivnostjo kmečkega. Mestno okolje se odlikuje po svoji neosebni in anonimnosti, v kateri posameznik utone in se lahko povsem izgubi. Izgubi pa hkrati tudi možnost medčloveških stikov in možnost ter zmožnost, da bi se identificiral z neko skupino ljudi. Tipičen za novo došle priseljence v mestna središča je ravno občutek osamljenosti in pomanjkanja pristnih človeških stikov z okolico.

Domnevamo lahko, da išče posameznik v svoji osamljenosti izhod v navezovanju stikov s sebi enakimi. To mu daje po eni strani občutek večje moči, po drugi pa zlasti občutek pripadnosti. Za močno heterogeno in raznoliko mestno okolje pa je prav značilen obstoj različnih kulturnih skupin z različnimi normami vedenja in različnimi vrednotenji. V kriminologiji je več piscev razvilo teze,¹⁰ da se znotraj sodobne industrializirane družbe oblikuje več skupin s svojimi lastnimi kulturnimi normami, ki se lahko bistveno razlikujejo od prevladujočih, a jih njihovi člani dosledno spoštujejo in se po njih ravnaajo. Pri tem gre pogosto za skupine, ki smo jih navajeni ozna-

čevati kot deviantne in neprilagojene. Take skupine nosijo v sebi zaradi težav, na katere praviloma naletijo v mestnem okolju njihovi člani, odpor zoper obstoječe družbene norme, odpor zoper vrednote, ki jih — vsaj praviloma — sprejema večina. Takšno grupiranje se kaže tudi na zunaj s tem, da se pripadniki takšnih, na rob družbe odrinjenih skupin, družijo prostorsko, v neki meri pa so povezani tudi poklicno. Zaradi nemožnosti, da bi uresničili svoje aspiracije po tem, da se povzpno v višji socialni stratum in zaradi drugih pritiskov novega okolja nanje, se počutijo najbolj varne v skupini, ki je v prikritem, večasih pa tudi odkritem sporu s sistemom obstoječih in veljavnih vrednot.

Kot poseben problem pa se zastavlja vprašanje, ki je najbrž pomembno tudi za naše razmere. Z razvojem komunikacijskih sredstev, ki so približala vas mestu, z razvojem javnih občil kot so tisk, zlasti pa radio in televizija; z razširjanjem trgovske mreže in še na mnogo drugih načinov so se razlike med mestom in vasjo že bistveno zmanjšale. V skladu z razvojem pa lahko v prihodnosti pričakujemo, da se bodo še zmanjševale. S tem pa nastaja vprašanje, ali so ugotovitve, nastale ob povečani in pospešeni urbanizaciji, veljavne tudi za nove razmere. Najbrž je treba na to vprašanje odgovoriti pritrdilno. Manjšanje razlik med mestom in vasjo pomeni prav gotovo prenašanje norm in oblik vedenja, ki so značilne za mestno prebivalstvo, na vas in ne narobe.

IV. Splošne značilnosti družbenih tokov, ki jih povzročata industrializacija in v zvezi z njo urbanizacija, so se pokazala tudi pri nas, čeprav najbrž v manjšem obsegu, a zato nič manj ostro. Našle so svoj odsev v številnih družbenih premikih, pozitivnih, seveda pa tudi negativnih. In ravno v tej zvezi, v zvezi z negativnimi posledicami na prav majhnem izseku vseh socialno negativnih pojavov, nas problem urbanizacije konkretno zanima.

Če pogledamo razvoj Slovenije v povojnem času s stališča urbanizacije in industrializacije, lahko ugotovimo več značilnosti, ki bi mogle biti osnova za razmišljanje o pripravi smotrnih in organiziranih preventivnih programov za zmanjšanje in preprečevanje mladoletniške delinkvence.

Za razvoj industrializacije pri nas je značilno, da je večina slovenskih industrijskih obratov, kljub nekaterim poskusom integracije, razdrobljena tako po svojih kapacitetah kot po lokaciji. Tako imamo več kakor 200 industrijskih središč

⁹ Szabo, cit. d. prav tam.

¹⁰ Prvi je zastopal to stališče Thorsten Sellin v svojem znanem delu *Culture Conflict and Crime* (1938), več avtorjev pa jo je pozneje deloma spremenilo, deloma pa razvilo dalje; tako npr. A. Cohen, *Delinquent Boys*, Glencoe, 1955.

in 2486 delovnih organizacij s povprečnim številom 170 delavcev.¹¹

Posledice takega oblikovanja industrije se kažejo tudi pri urbanizaciji. Le 37 % ljudi živi v mestih, toda več kot 75 % prebivalstva živi od nekmetijskih dejavnosti. Ti podatki nam hkrati že povedo, da prebiva velik del prebivalstva, ki se ne preživlja s kmetijstvom, zunaj mest. Naslednja posledica pa prav tako izhaja posredno iz že navedenih podatkov: velik del delavcev v Sloveniji se dnevno vozi na svoje delovno mesto in zopet nazaj. S tem pa nastaja poseben socialnoekonomski sloj, ki je nekje med delavcem in kmetom.

Ti podatki govore o tem, da je stopnja urbanizacije v Sloveniji pravzaprav nizka in da je delež urbanega prebivalstva v pravem pomenu besede — če presojamo vprašanje globalno — majhen.

Toda tudi ta podoba ima svojo drugo stran. Hkrati smo namreč v preteklih sedmih letih lahko opazili, da so obstoječa mesta hitro rasla in se širila. Pri tem je zanimivo, da so se manjša mesta relativno hitreje širila kot večja; porast prebivalstva pa je bil precejšen.¹² To torej pomeni — ne glede na globalni razvoj urbanizacije — da se je stopnja urbaniziranosti vendarle močno povečevala; bila bi pa še večja, če bi zajeli razvoj v vsem povojnem obdobju, saj vemo, da smo se prav v zadnjem desetletju začeli truditi, da bi dotok novega življa v mesta zmanjšali.

Podatki o razvoju urbanizacije nam vsekakor dokazujejo, da moramo v naših urbanih središčih — čeprav niso posebno velike aglomeracije — vendarle računati z vsemi tistimi pojavi, ki so značilni za hiter in dinamičen potek urbaniziranja dežele. Na področju, ki nas zanima, torej pri mladoletniški delinkvenci, moramo upoštevati izkušnje drugih, bolj razvitih mestnih središč, ki so svoje težave že opazila, jih analizirala in skušala nanje tudi reagirati.

Za nas se zastavlja v prvi vrsti vprašanje, kakšni so temeljni problemi in težave, s katerimi se srečuje urbana generacija v naših mestih. Pri tem se moramo zavedati, da gre za probleme vsaj dveh generacij: staršev in otrok. Zanima

¹¹ Vsi podatki o razvoju industrije in o urbanizaciji Slovenije so povzeti po članku E. Kržičnik, Poskusi projekcije dolgoročnega razvoja SRS, Teorija in praksa, 1969, št. 10, str. 1447—1461.

¹² Kržičnik navaja naslednje podatke: Od leta 1961 do 1967 se je povečalo število prebivalstva v Ljubljani za 20 %, v Celju za 19,8 %, v Mariboru za 14,3 %, v Velenju za 66,2 %, v Žalcu za 52,6 %, v Kopru za 39,1 % itd.

nas zlasti vprašanje, ali je mogoče predvideti tudi pri naši mestni populaciji iste ali podobne težave, s kakršnimi so se srečevali in se še srečujejo prebivalci drugih mest.

Naši podatki, čeprav so zelo skromni, vendarle dovoljujejo nekaj sklepov. Prva značilnost našega prebivalstva je velika dnevna delovna migracija. Ta povzroča vsakodneven prehod posameznika iz ene kulturne sfere v drugo, hkrati pa izredno negativno vpliva na kohezivnost družine, ki je zaradi daljše odsotnosti pogosto obeh staršev le zelo slabo povezana. Položaj je seveda še mnogo težji tam, kjer sta se eden ali celo oba od staršev zaposlila v inozemstvu ter prihajata domov le ob koncu tedna ali samo na občasne obiske. Če je kje mogoče govoriti o »atomizirani« in razbiti družini, potem je to verjetno prav v teh primerih.

Pri dejanski migraciji v mesta smo tudi pri nas priče nastajanju takih mestnih okolišev, ki se odkljujejo v veliki meri le po negativnih znakih in ki že nekako a priori veljajo za problematične. Ponekod pa smo tudi s preprostimi merjenji lahko ugotovili, da obstoje okoliši, kjer je socialnopatoloških pojavov (tedaj tudi mladinske delinkvence) več kot drugje.¹³ Glede na nizko splošno življenjsko raven, ki je v veliki meri odvisna tudi od nezadostne poklicne pripravljenosti oziroma zmožnosti prilagoditve, pa lahko prav v teh okoliših pričakujemo želje po izboljšanju položaja in frustracije, ker je te želje objektivno pogosto nemogoče uresničiti.

Podatki o relativno hitri migraciji prebivalstva v mesta in še obstoječih vezeh s starim okoljem pa nam dajo tudi slutiti, da so posamezniki pogosto postavljeni v mlín vsaj dveh različnih načinov življenja, vrednotenja in pojmovanja in tedaj nujno pripadajo dvema različnima kulturnima krogoma, kar mora pri njih povzročati napetosti in pritiske. Obstoj takih ožjih skupin je posebno jasno viden pri mladoletnikih, ki se pogosto grupirajo v združbe, notranje povezane s celim sklopom posebnim norm in vrednot.

Z naštetimi problemi se srečuje predvsem starejša mestna generacija, tista, v okrilju katere odrašča mlada generacija, ki podzavestno, a nujno prenaša na mlade svoje lastne težave in probleme, ki kasneje v tej mladi generaciji tudi odsevajo.

¹³ Prim. A. Šelih, Nekaj misli o prostorskem raziskovanju socialno-patoloških pojavov, Revija za kriminalistiko in kriminologijo 1967, št. 3—4, str. 140—143.

Ta mlada in odraščajoča generacija, katere del so tudi mladi delinkventi, živi in biva v mestni, urbani sredini, zaznamovani z vsemi problemi in težavami takega okolja; živi seveda tudi kot del in naravno nadaljevanje prve, starejše generacije. Zato odsevajo v njej vsi naštetih problemi in če želimo najti ključ do problema mladinske delinkvence, moramo poznati socialno situacijo, ki v njej nastaja, v vsej njeni celovitosti. Govoriti o vplivu hitre industrializacije in urbanizacije na mladinsko delinkvenco pomeni tedaj raz-

staviti sodobne urbanizirane razmere tako posameznega prebivalca kot njihovih skupin in njihove sestavne dele, pomeni analizo mestnega središča, v katerem se ta pojav poraja, pomeni, da moramo poznati silnice, ki v teh novih razmerah delujejo in posledice, ki jih utegnejo povzročiti. Šele ob taki analizi je mogoče preценiti obseg in težo mladinske delinkvence in šele po taki analizi je mogoče začeti razmišljati o ustreznih preventivnih dejavnostih, projektih in načrtih.